

Tulevaisuususkko vaatii tekoja tänään!

Opiskelijoihin on kohdistunut viime vuosien aikana loputon lista leikkauksia ja uudistuksia, viimeisimpänä jäävuoren huippuna puhutaan opiskelijoiden eläkekertymään kajoamisesta.

Korkeakoulutus, opiskelijat ja niiden merkitys suomalaisessa yhteiskunnassa tunnistetaan laajalti. Hallitusohjelmasta toiseen opiskelijat ja koulutussektori tarpeineen ovat vahvasti länsä. Mielestämme on kuitenkin aika kysyä, olemmeko pystyneet keskittymään olennaiseen ja löytämään vaikuttavimpia toimia.

Tässä muutamia avainlukuja opiskelijoiden ja koulutusjärjestelmämme tilanteesta:

- 29% opiskelijoista kokee merkittävää psyykkistä kuormittuneisuutta (KOTT, 2024)
- 24% opiskelijoista on pelännyt ruokansa loppuvan ja 18% on tinkinyt lääkekuluista rahanpuutteen vuoksi (KOTT, 2024)
- Vuosina 2021–2025 korkeakoulutuksen kokonaispanostus Suomessa laski 3%, kun OECD-maissa se kasvoi 14,2% (Education at Glance, 2025)

Erityisen huolestuneena seuraamme SAMOKissa opiskelijoiden mahdollisuuksia päästä harjoitteluun ja kiinnittyä työelämään. Taloustieteessä puhutaan arpeutumiseffektistä, jossa haasteet työuran alkumetreillä jättävät jälkensä koko työuraan ja saavutettavaan elinkaarituloon. Se on paitsi inhimillisesti raskas taakka, myös kansantalouttamme jarruttava tekijä.

Opiskelijoissa on toivo tulevasta, kun nuoret ja opiskelijat voivat hyvin, luo se tulevaisuususkkoa. Parhaimmillaan opintojen aika luo verkostot ja puitteet opiskelijalle tulevaan, jotka kantavat kauas. Opinnot mahdollistavat verkostoitumista työelämään ja kiinnittymistä vahvemmin yhteiskuntaan. Myös erilaiset edulliset harrastusmahdollisuudet sekä järjestötoimintaan lähteminen luovat hyvää pohjaa ja yleisiä taitoja tulevaisuuteen opiskelijoille. Näitä mahdollistaakseen opiskelijoiden tulisi siis saada keskittyä opiskeluun ennen kaikkea.

On siis löydettävä ratkaisuja ammattikorkeakoulutuksen ja samalla opiskelijoiden tulevaisuususkon vahvistamiseen. Suomen kasvu ja kehitys eivät tapahdu tyhjiössä, vaan vaativat investointeja. Erityisesti tässä ajassa kaivataan rohkeita sijoituksia ihmisiin. Investoinnit koulutukseen eivät ole turhia, vaan tuottavat pitkässä juoksussa kasvua ja hyvinvointia kaikille yhteiskunnan sektoreille. Investoinnit koulutukseen ovat suora signaali myös nuorille, kouluttautuminen kannattaa.

Tätä ohjelmaa laatiessa olemme tunnistaneeet talouspoliittisen tilanteen luoman paineen myös omalle sektorillemme. Tämä kannustaa meitä luovuteen. Haluamme tarjota uusia näkökulmia, kokeilun kautta selvitettäviä kehityssuuntia sekä kustannustehokkaita ratkaisuja arjen haasteisiin.

Osaamistason kestävä nosto

Suomi tarvitsee lisää korkeakoulutettuja osaajia. Alueellisesti kattavalla ja työelämälähtöisellä ammattikorkeakoulutuksella on tässä ratkaiseva rooli. Suomen kilpailukyky edellyttää ammattikorkeakoulujen perusrahoituksen ja TKI-toiminnan vahvistamista opetuksen laadun takaamiseksi.

SAMOKin tavoitteet:

- **Lisätään perusrahoitusta ja rahoitetaan aloituspaikat täysimääräisesti.**
- **Tunnistetaan ja hyödynnetään korkeakoulujärjestelmän koko TKI-potentiaali.**
- **Kehitetään jatkuvaa oppimista pidempien työurien mahdollistamiseksi.**

Ammattikorkeakoulujen perusrahoitusta on lisättävä pysyvästi vastaamaan kasvaneita aloituspaikkamääriä. Osaamistason nosto ei onnistu pelkillä kertaluonteisilla lisäyksillä, vaan se vaatii suunnitelmallista, vaalikaudet ylittävää rahoitusta. Jokainen uusi aloituspaikka on rahoitettava täysimääräisesti opetuksen laadun sekä moninaistuvan opiskelijajoukon ohjauksen ja tuen turvaamiseksi. Rahoitusmallia on päivitettävä painottamaan suoritteiden määrän sijaan osaamistasoa. Rahoituksen tulee tukea opintojen läpäisyä, joustavia opintopolkuja sekä kannustaa sujuviin siirtymiin ammatilliselta toiselta asteelta korkeakouluun.

Ammattikorkeakoulujen TKI-toiminta ja kytkökset opetukseen on tunnistettava rahoituksessa nykyistä paremmin, jotta koko osaamispotentiaali saadaan hyötykäyttöön. TKI-rahoituksen ehtojen tulee mahdollistaa joustava käyttö myös osaamisen ja oppimisen kehittämisessä. Rahoitusehtojen on oltava selkeitä kaikille toimijoille, jotta vältetään rahoituksen sisäinen kilpailu ja henkilöstön eriytyminen. Ammattikorkeakoulujen TKI-toiminnan rahoitusta on lisättävä ilman, että se leikkaa tutkintokoulutuksen resursseja. Opiskelijoiden osallistaminen TKI-hankkeisiin syventää työelämäyhteyksiä, vastaa yritysten tarpeisiin ja edistää uuden soveltavan tutkimuksen syntymistä.

Jatkuvaan oppimiseen on panostettava ja alanvaihdon esteitä purettava. Työelämän murros vaatii ketterää osaamisen päivittämistä, mutta nykyiset rakenteet luovat sille tarpeettomia esteitä. Alanvaihdon tiukennukset ja jäykkä ensikertalaisikiintiö uhkaavat rajoittaa yksilöiden mahdollisuuksia vastata muuttuviin osaamistarpeisiin. Ensikertalaisikiintiötä on muutettava siten, että alle 60 opintopistettä suorittaneet säilyttävät ensikertalaisuutensa. Tämä vähentää virhevalintojen riskiä ja madaltaa kynnystä osaamisen päivittämiseen. Tutkintoa pienempiä oppimiskokonaisuuksia on resursoitava ja opintojen modulaarisuutta kehitettävä vastaamaan alakohtaisten osaamistarpeiden muutoksiin.

Riittävä toimeentulo on tae tulevaisuuden osaamiselle

Suomalaisen tukijärjestelmän keskiössä on oltava koko elinkaaren aikaisen oppimisen mahdollistaminen ja vakaiden oppimispolkujen turvaaminen.

SAMOKin tavoitteet:

- Yksinkertaistetaan sosiaaliturvan rakennetta toteuttamalla yleistuen kokeilu opiskelijoille.
- Opiskelijoiden velkaantuminen on saatava kuriin.
- Jatkuva oppiminen tarvitsee oman tukensa.

Korkeakouluopiskelijoiden opintotuki on ollut viime vuosina useiden lakimuutosten alaisena. Opiskelijoiden siirto opintotuen asumisliksille, opintolainan valtiontakauksen kasvattaminen ja etuuksien indeksijäädytykset ovat vaikuttaneet opiskelijoiden toimeentuloon huomattavasti. Asumisliksän aiempaa matalampi taso ja riittämätön kohtuuhintainen asuntotarjonta haastavat mahdollisuuksia selvittää arjen kustannuksista. Samanaikaisesti valmistuneiden opintolainojen takaisinmaksuvaikkeudet ovat lisääntyneet ja opiskelijoiden mediaanilainamäärät ovat kasvussa. Opintotuen kokonaisuudistus on käynnissä, mutta esitetyt ratkaisut eivät riitä yksin parantamaan tilannetta. **Opintorahaan on tehtävä tasokorotus ja asumisliksän kuntaryhmien hyväksyttävien enimmäisasumismenoja on korotettava.** Asumisliksä on sidottava sopivaan indeksiin. Opintolainaturvallisuutta on parannettava korkoavustuksen tuloarvoja korottamalla ja korkoavustusta saatava useammalta korkokaudelta. Opintolainahyvitystä on kehitettävä siten, että hyvityksessä huomioidaan koko opiskeluaikana nostettu laina.

Sosiaaliturvauudistuksen tavoitteena on tuottaa aiempaa sujuvampi ja yksinkertaisempi järjestelmä. Kuluvalla hallituskaudella yksi askel uudistukselle on ollut yleistuen säätäminen ja käyttöönotto. Sosiaaliturvaetuuksia yhdistettäessä myös opiskelijat on saatava osaksi sujuvampaa ja yksinkertaisempaa sosiaaliturvaa. Tämä voidaan tehdä toteuttamalla yleistuen kokeilu opiskelijoille. **Yleistuen kokeilu mahdollistaisi tiedonkeruun yleistuen sopivuudesta opiskeluaikaisena toimeentulona.**

Otetaan käyttöön jatkuvan oppimisen tukimalli, joka kannustaa uudelleen- sekä jatkokouluttautumaan ilman taloudellista riskiä ja kohtuutonta velkaantumista. Osaamisen päivittäminen ja suunnan vaihtaminen on tehtävä mahdolliseksi kaikissa elämäntilanteissa, myös työttömyyden aikana, jotta voimme vastata työelämän tarpeisiin. Tutkinto-opiskelu ja pienten osaamiskokonaisuuksien suorittaminen tulee sallia työttömyysetuutta tai toimeentulotukea menettämättä.

Opiskelukyky on huomisen työkyky

Suomi elää osajistaan, mutta kouluttamisen lisäksi on huolehdittava heidän hyvinvoinnistaan. Korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimus (KOTT) vuonna 2024 osoitti, että jopa 35 prosenttia korkeakouluopiskelijoista kamppailee opiskelu-uupumuksen ja 29 prosenttia merkittävän psyykkisen kuormittuneisuuden kanssa. Opiskelijoiden jaksaminen vaatii tekoja!

Samokin tavoitteet:

- **Sisällytetään kaikki korkeakouluopiskelijat ja alle 29-vuotiaat kuulumaan terapiatakuun piiriin.**
- **Kirjataan opiskelijahuoltolakiin korkeakoulujen velvollisuus järjestää opintopsykologin ja -kuraattorin palvelut sekä henkilöstömitoitus.**
- **Laajennetaan YTHS:n palveluvalikoimaa esimerkiksi seksuaaliterveyden ja maksuttoman ehkäisyn sekä valikoitujen erikoissairaanhoidon palveluiden osalta.**

SAMOKin näkökulmasta terapiatakuu oli tervetullut, mutta sen toimeenpano jäi vailinaiseksi.

Nyt asetetulle 23 vuoden ikärajalle ei ole lääketieteellistä perustetta eikä lakisääteistä selkänöjää (vrt. nuorisolain määritelmä nuoresta). Tämän lisäksi raja on haastava palvelutuotannollisesta näkökulmasta, sillä samaa asiakasryhmää on kohdellaan tällä hetkellä eri kriteerein. On myös huomioitavaa, että korkeakouluopiskelijoiden kohtaamat haasteet ovat pitkälti elämänvaihesidonnaisia, eivätkä ikäsidonnaisia. SAMOK vaatii terapiatakuun laajentamista kaikkiin korkeakouluopiskelijoihin sekä ikärajan nostamista nuorisolain mukaisesti alle 29-vuotiaisiin. Kattavamman terapiatakuun lisäksi tarvitsemme panostusta ennaltaehkäisevään työhön. Ennalta ehkäisevien hyvinvointipalveluiden järjestäminen ja resursointi korkeakouluissa tukevat opiskelijoiden valmistumista ja sen jälkeistä työllistymistä.

Opiskelukyvyn haasteisiin vastataan yhdenmukaistamalla tukipalveluita koskeva kriteeristö ja luomalla henkilöstömitoitukset.

Tällä hetkellä palveluissa ja niiden saatavuudessa on havaittu liian merkittävää hajontaa. Osin selittävä tekijä ilmiölle on osajapula, mutta myös yhteinen tavoitetaso palveluille tarvitaan tasaamaan eroja korkeakoulujen välillä. Opiskelijahyvinvointipalveluille on määritettävä minimimitoitus takaamaan kattavat tukipalvelut ammattikorkeakoulujen opiskelijoille.

Vastaava esimerkki alemmilla koulutusasteilla on opiskelijahuoltolaissa, johon korkeakoulut eivät tällä hetkellä sisälly.

Opiskelukyky luo pohjan tulevaisuuden työkyvylle ja resilienssiä, jota vaaditaan pitkän työuran saavuttamiseen. Palvelutarpeen suhteen on myös joka tapauksessa odotettavissa jatkuvaa kasvua. Tämä on seurausta aloituspaikkojen määrän nostosta, minkä myötä potentiaalinen palvelun käyttäjien ryhmä kasvaa selvästi.

Kevennetään byrokratiaa ja luodaan saavutettavampaa opiskelijaterveyttä! Esimerkiksi opiskelijoille korkeassa kysynnässä olevien gynekologisten palveluiden sekä ihotautien osalta opiskelijan hoitopolku alkaa YTHS:llä, mutta jatkuu lähetteellä hyvinvointialueen palveluiden piiriin. Nykymalli hidastaa hoitoonpääsyä ja on molemmille palveluntarjoajille hallinnollista taakkaa lisäävä.

Inhimillinen ja vetovoimainen Suomi

Suomi kilpailee globaalisti osaajista. Kansainväliset opiskelijat ovat maallemme korvaamaton voimavara, josta tulee pitää kiinni inhimillisellä ja kannustavalla maahanmuuttopolitiikalla. Ikääntyvällä väestöllä ei ole varaa menettää yhtäkään osaajaa.

SAMOKin tavoitteet:

- **Myönnetään pysyvä oleskelulupa automaattisesti kaikille korkeakoulututkinnon suorittaneille.**
- **Luodaan sitovat yhteiset pelisäännöt valvotulle ja vastuulliselle opiskelijarekrytoinnille.**
- **Käynnistetään valtakunnallinen työllisyyssetelikokeilu ja kehitetään kieliopetusta.**

Ulkomaalaislakia on muutettava siten, että pysyvä oleskelulupa myönnetään automaattisesti kaikille Suomessa korkeakoulututkinnon suorittaneille ilman erillistä harkintaa tai tuloarvoja.

Kansainvälisten opiskelijoiden hakumäärät ovat laskussa ja *Millä hinnalla?* -selvityksen (2025) mukaan suunnitelmat Suomeen jäämiselle hiipuvat opintojen edetessä. Nykyiset linjaukset asettavat korkeakoulusektorit eriarvoiseen asemaan oleskeluluissa ja rajaavat tarpeettomasti Suomen osaamispääomaa. Jotta opiskelijat voivat rakentaa pysyvää tulevaisuutta Suomessa, myös perheenjäsenten oleskelulupien vaatimuksia on kevennettävä ja prosesseja nopeutettava.

Korkeakoulut on veloitettava käyttämään opiskelijarekrytoinnissa vain auditoituja sopimuskumppaneita. Rahoituspaineet ovat lisänneet koulutusagenttien käyttöä ja osin harhaanjohtavaa markkinointia, mikä yhdessä korkeiden lukukausimaksujen ja tiukkojen toimeentulovaatimusten kanssa altistaa opiskelijat taloudellisille vaikeuksille. Markkinoinnin on annettava todenmukainen kuva elämisen kustannuksista ja työmarkkinoista. **Jokaiseen kansainvälistä rekrytointia harjoittavaan ammattikorkeakouluun on palkattava kansainvälisyyskoordinaattori,** joka vastaa kokonaisvaltaisesti opiskelijan kotoutumisesta, yhteisöllisyydestä ja toimii siltana yhteiskunnan palveluihin. Koulutusagenttien sääntelyä on edistettävä myös kansainvälisesti.

SAMOK ehdottaa valtakunnallista kokeilua työllisyyssetelistä, jossa osaajan palkkaava työnantaja saisi taloudellisen kannustimen. Seteli madaltaa rekrytointikynnystä ja kompensoi kielitaidon kehittymisestä aiheutuvaa perehdytystarvetta. Kielitaito on avain työllistymiseen, mutta sen opiskelu ei saa viivästyttää valmistumista. Laadukasta, alakohtaista kotimaisten kielten opetusta on resursoitava ja lisättävä integroituna osana tutkintoja ja työharjoitteluja. Maksutonta kieliopetusta on tarjottava myös valmistumisen jälkeen. Ehdotetut toimenpiteet ovat yhteiskunnalle pieni vastaantulo, mutta opiskelijalle ratkaiseva syy rakentaa tulevaisuuttaan Suomessa.

Työtä ja osallisuutta huomisen osaajille

Opintojen etenemisen turvaaminen ja työllistyminen ovat tärkeitä, sillä ne ovat opiskelijoiden, korkeakoulujen ja yhteiskunnan näkökulmasta olennaisen tärkeitä. Samalla on parannettava opiskelijoiden yhteiskunnallista osallisuutta, jotta he voivat kokea olevansa osa suomalaista yhteiskuntaa.

SAMOKin tavoitteet:

- **Turvataan opintoihin pakollisina kuuluvien harjoittelujaksojen toteutuminen.**
- **Muutetaan ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon nimike maisteri (AMK) -muotoon.**
- **Turvataan opiskelijakuntien lakisääteisille tehtäville riittävä julkinen rahoitus.**

Harjoittelupaikkojen saaminen on vaikeutunut merkittävästi työmarkkinatilanteen heikennyttyä. Monet opiskelijat ovat jo nyt tilanteessa, jossa opinnot viivästyvät harjoittelupaikan puuttumisen vuoksi. Tämä myös heikentää heidän toimeentuloaan, sillä opintotuki on kytketty opintojen etenemiseen. Viivästyminen aiheuttaa ongelmia myös ammattikorkeakouluille, sillä niiden rahoitus riippuu valmistuvien opiskelijoiden määrästä. Harjoittelu on merkittävä osa AMK-tutkintoa, sen laajuus on tutkinnosta riippuen 30 - 120 opintopistettä eli 20 - 80 työviikkoa. **Luodaan valtakunnallinen harjoitteluseteli, jolla tuetaan työnantajia tarjoamaan harjoittelupaikkoja AMK-opiskelijoille sekä poistetaan harjoittelutukivelvoite harjoittelujen toteutumisen ehtona,** sillä se asettaa opiskelijat eriarvoiseen asemaan.

Muutetaan ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon nimike maisteri (AMK) -muotoon.

Maisterinimike vahvistaisi tutkinnon tunnettuutta, työelämäarvoa ja kansainvälistä vertailtavuutta. Nykyisen tutkintonimikkeen tasoa ja antamia kelpoisuuksia ei hahmoteta työelämässä riittävästi, vaikka se on samantasoinen tutkinto kuin yliopistoissa suoritettava ylempi tutkinto (EQF 7) ja se tuottaa saman viranhakukelpoisuuden. Ammattikorkeakoulujen ylempää tutkintoa suorittaa noin 25 000 opiskelijaa ja valmistuneita on yli 6 000 vuodessa.

Ammattikorkeakouluissa on lakisääteiset opiskelijakunnat, mutta niillä ei ole turvattua rahoitusta tehtäviensä hoitamiseen. **Ehdotamme että opiskelijakunnille turvataan riittävä perusrahoitus valtion budjetista, jolla ne voisivat toteuttaa lakisääteiset tehtävät laadukkaasti.** Rahoituksen pitkäjänteisyys on turvattava, jotta opiskelijakunnat voivat luottaa siihen vuodesta toiseen. Opiskelijakunnat tekevät tärkeää työtä AMK-opiskelijoiden yhteiskunnallisen osallisuuden puolesta. Niiden tehtävänä on muun muassa toimia jäsentensä yhdyssiteenä ja edistää heidän yhteiskunnallisia, sosiaalisia ja henkisiä sekä opiskeluun ja opiskelijan asemaan yhteiskunnassa liittyviä pyrkimyksiään. Opiskelijakunnan tehtävänä on omalta osaltaan valmistaa opiskelijoita aktiiviseen, valveutuneeseen ja kriittiseen kansalaisuuteen.